

S:t Görans kyrka

© Stockholms stift
Stockholm 2008
www.svenskakyrkan.se/stockholmsstift
info.stockholmsstift@svenskakyrkan.se

S:t Görans kyrka

S:t Görans församling, Domkyrkokontraktet, Stockholms stift

kv Korset 2, Welanders Väg 2, Stadshagen, Stockholms kommun och län, Uppland

S:t Görans kyrkas äldsta del är tornet, en del av det S:t Görans kapell som uppfördes här 1907–10. Arkitekt till detta äldre kapell var Gustaf Améen (1864–1949). Hela kapellet, förutom torn delen, revs 1955 och 1958 invigdes den nya S:t Görans kyrka, uppförd enligt arkitekten Adrian Langendals (1904–1970) ritningar. Langendal hade på slutet av 1930-talet ritat Södermalmskyrkan på Götgatan i Stockholm, en frikyrkolokal uppförd för Södermalms Fria Församling. Adrian Langendal ritade också ett flertal bostadshus i Stockholms förorter under 1940-talet och tidigt 50-tal.

S:t Görans kyrka är skyddad enligt 4 kapitlet lagen om kulturminnen.

HISTORIK

S:t Görans kyrkas föregångare, S:t Görans kapell, invigdes 1910 och hörde då till Kungsholms församling. Dessförinnan hade Kungsholmskretsen av Sällskapet för Främjande av Kyrklig Självård hyrt in sig för sina gudstjänster i ett vanligt hus i Stadshagen. Härifrån var det långt till församlingens då enda kyrka, Ulrika Eleonora på Hantverkargatan, varför behovet av ännu en kyrkobyggnad växte fram bland den överlag mycket fattiga befolkning som kom att bebo denna del av Kungsholmen.

S:t Görans kapell uppfördes efter Gustaf Améens ritningar med huvudentrén i öster och

altaret i väster och hade en även i övrigt för tiden mycket ovanlig planlösning. I vinkel mot det enskeppiga kyrkorummet låg ett församlingshus med församlingssal, vaktmästarbostad m m. Församlingssalen och kyrkorummet skildes åt av en ”löstagbar” vägg så att rummen vid behov kunde slås samman (Olsson, 1915, s 124). Det var den första kyrkan i Stockholm av denna plantyp. S:t Görans kapell fick sitt namn efter det sjukhus, som redan då låg här strax intill.

När Kungsholms församling 1925 delades i två och S:t Görans församling tillkom blev kapellet snart för trångt för den nya församlingens alla medlemmar och församlingslokalerna var otillräckliga. Redan 1927–28 byggdes ett nytt församlingshus en bit därifrån, på hörnet Sankt Göransgatan-Arbetargatan. Diskussioner om en ny och större kyrka påbörjades på 1940-talet.

När kapellet slutligen revs 1955 fick den gamla tornbyggnaden stå kvar och inkorporerades i den nya kyrkobyggnaden, ritad av arkitekten Adrian Langendal. Den nya kyrkan återinvigdes på påskdagen 1958. Exteriört fick den en för tiden ganska traditionell form, vilket bland annat kan förklaras med att Langendal utförde de första ritningarna till kyrkan redan 1945. Då var en av förutsättningarna att både det gamla kyrktornet och sydfasaden skulle stå kvar och inkorporeras i den nya kyrkobyggnaden. Endast tornet kom emellertid att bibehållas. Under

kyrkan invigdes 1959 ett **kolumbarium**, som utvidgades 1967. Adrian Langendal anlätades som arkitekt även för dessa delar.

BESKRIVNING

Omgivningen

Kyrkan är belägen i stadsdelen Stadshagen, inte långt från Fridhemsplan på centrala Kungsholmen. De närmaste omgivningarna är av mycket varierande karaktär, till stor del institutioner av olika slag och av olika ålder. Sydväst om Sankt Göransgatan ligger S:t Görans sjukhusområde med bebyggelse alltifrån 1880-tal till våra dagar. Öster om kyrkan, på andra sidan Mariebergsgatan, reser sig det höga S:t Görans gymnasium invigt 1961.

En annan granne är Kungsholms folkskola från 1880-talet, till hälften ersatt av bostadsbebyggelse ungefär hundra år senare. Strax norr om kyrkan, i västra änden av Fleminggatan, ligger det 14 våningar höga sk Kvinnohuset från 1940-talet. I grannskapet finns också ett daghem (Welanders Väg 4), byggd som Kungsholms församlings barnkrubba redan 1909 och därmed Sveriges äldsta daghem. Omedelbart söder om kyrkan, på andra sidan Sankt Göransgatan, finns ett bostadshus från 2006.

Kyrkomiljön

Kyrkotomten ligger något högre än både Mariebergsgatan och Sankt Göransgatan och utgörs i dessa delar av slänter med gräsmattor. Marken framför huvudentrén i väster är asfalterad. Norr om kyrkan finns en mindre parkeringsplats. En del stora träd och buskar finns på kyrkotomten, som övergår i S:t Göransparken utan några särskilda avgränsningar. En utbyg-

nad för **kolumbariet** skjuter ut från kyrkobyggnadens mittskepp i öster.

Kyrkobyggnaden

S:t Görans kyrka utgörs av ett långhus orienterat i öst-västlig riktning med ett något utskjutande rakt avslutat **kor**. Det fyrkantiga tornet som härrör från den gamla kapellbyggnaden är kopplat till långhusets sydvästra hörn medan huvudentrén är förlagd till västgaveln. En entré till **kolumbariet** finns i norr. Tornet är murat av tegel medan de nyare delarna utgörs av en betongkonstruktion.

Exteriör

Kyrkans planform med ett brett mittskepp med brant **sadeltak** och något lägre sidoskepp är tydligt avläsbar i exteriören. **Långhusets** fasader är klädda med ett brunrött fasadtegel, som i färg anknyter till det sidoställda tornets äldre tegel. Mot öster är fasaden helt sluten, i övrigt har den stora höga fönster. Taket är kopparklätt och i öster försett med **takryttare** med förgylld krona och kyrktupp.

Till huvudentrén med sin stora bruna träport och stenomfattning leder en bred granittrappa med smidesräcke. Ovanför porten är monterat en skulptur av förgylld koppar, Flicka med lilja, av skulptören David Wretling (1901–86) som även stått för många verk i interiören. I nordväst finns en entré till den f d brudkammaren, markerad med flankerande kolonner och tungt **frontonparti** i granit. **Kolumbariets** utskjutande lägdal i öster är försedd med en kupol av glasbetong. Det fyrkantiga tegeltornet har en utformning som anknyter till 1600-talets formspråk med sina **blindingar** och höga ljudluckor samt

Västfasaden med huvudentrén och det äldre kyrktornet t h

kopparspira med förgyllt kors och urtavlor i samtliga väderstreck. De två kyrkklockorna är från det ursprungliga kapellet, båda gjutna i K G Bergholtz' klockgjuteri i Stockholm, den mindre 1909 och den större 1927.

Interiör

Genom en tung ytterport och glasade dubbel-dörrar leds man in i **vapenhuset** som har kalkstensgolv, vita väggar och brunlaserat tak, utformat som ett kassetak. Till höger finns utrymme för vaktmästare, toalett m m och till vänster brudkammare med kalkstensgolv, träpanelklädda väggar och en ursprunglig men ej längre ut-

Kyrkorummet mot öster och **koret**.

nyttjad entré, direkt utifrån. **Vapenhusets** vägg mot kyrkorummet är glasad.

Det breda mittskeppet är mycket högt, täckt med ett **sadeltak** med synliga takbalkar av vitmålad betong. Innertaket är klätt med brunmålade **absorbentskivor**, vilka ger det ett något randigt intryck. De två sidoskeppen är något lägre, åtskilda från mittskeppet med höga och smäckra betongpelare. I söder bildar sidoskeppet en smal gång med bänkar uppradade längs hela ytterväggen. Det norra sidoskeppet är betydligt bredare och försett med läktare. Väggarna är slätputsade och vitmålade, golvet är klätt med grå kalksten.

Den öppna bänkinredningen är placerad i två långsmala kvarter på ömse sidor om den med en blå gångmatta försedda mittgången samt i en del av norra sidoskeppet. De enkla träbänkarna går i grått och brunt med gavlar med listverk. Rummets belysning utgörs av ljuskronor och lampetter i mässing, ritade av konstnären Knut Hallgren. De svagt rundbå-

gade fönstren är försedda med antikglas. I norra sidoskeppet finns det ovan fönstren **lunetter** med reliefer i form av olika kristna symboler.

I **koret**, som är lika brett som mittskeppet och ligger tre steg högre än detta, dominerar **al secco-målningen** av konstnären Einar Forseth (1892–1988), signerad 1957–58. Målningen med bl a Golgatamotiv täcker hela **korväggen**. Den nedre delen är målad som en hög bröstspanel med olika kristna objekt i stiliserad form. Det från **korväggen** något fristående altaret av kalksten har en dekorativt skuren framsida och en vit marmorskiva. Den vida **altarringen** av smide har en bred överliggare av kalksten.

Även predikstolen är av kalksten, placerad i södra delen av **koret**. Korgens sidor är klädda med reliefer i vit marmor utförda av David Wretling 1958. En rak trappa med kalkstenssteg och smäcker handledare av mässing leder

Kyrkorummet mot öster och **koret** med **kororgeln** t v och dörren ned till **sakristian** t h.

Al secco-målning © EINAR FORSETH/BUS 2008

upp till predikstolen bakom vilken det finns en väggmålning av Einar Forseth. På andra sidan **koret**, i öppningen till det ursprungliga dopkapellet, står **kororgeln** som är målad i grått med gulddetaljer. Den är från 2005, har 17 stämmor och är byggd av Mats Arvidsson. Den stora **kormattan**, som går i blå nyanser, är komponerad av textilkonstnärinnan Barbro Nilsson.

Det f d dopkapellet ligger i norra sidoskeppets östligaste del. Dess grå kalkstensgolv är mönsterlagt med ett vitt kors i mitten, på vilket dopfunten är placerad. Dess underrede av smide är ritat av arkitekten Langendal medan överdelen är tillverkad av en gammal kyrkklocka. På

Kororgeln i öppningen till det ursprungliga dopkapellet.

Kyrkorummet mot väster och orgelläktaren.

ömse sidor om altaret leder trappor ned till källaren respektive upp till läktaren, dolda av draperier i blått och guld, utförda av konstnärinnan Eira Ullberg.

I väster finns orgelläktaren som är hopbyggt med norra sidoskeppets läktare. Bakom orgelfasaden i grått och guld, ritad av Langendal, döljer sig ett orgelverk från 1987 med 47 stämmor från A Mårtenssons orgelfabrik. Läktarbarriären har en utformning som knyter an till bänkgavlarnas listverk. I norra sidoskeppets västra del finns trappor som leder dels upp till läktarna, dels ned till **kolumbariet**. Under en del av norra läktaren finns ett sekundärt förråd.

Söder om **koret** leder en trappa ned till **sakristian**, belägen under **koret**. Trappans steg är av kalksten. Den har ett elegant trappräcke i järn med handledare med mässingslist. **Sakristian** har en enkel utformning med parkettgolv, slåtputsade vita väggar och tak. Fönstrens sk **nattluckor** är försedda med skuren dekor och dörarna har fyllningar.

Övriga inventarier

Utöver redan beskrivna inventarier kan nämnas en altarprydnad i form av sex silverljusstakar och ett krucifix i silver med en Kristusgestalt i emalj, utformade av silversmeden Birger Haglund till kyrkans invigning 1958. Nattvardssilveret är från 1950, ritat av Erik Fleming. En röd **mässhake** är från Libraria 1958, i likhet med det broderade läktarklädet utförd av Anna-Lisa Odelqvist-Kruse.

Ytterligare verk av David Wretling och Einar Forseth än de redan omnämnda finns i kyrkorummet. I det f d dopkapellet finns t ex en glas-målning av Forseth från 1963–64 och ett altare med en bronsrelief av Wretling. Längst i väster i södra sidoskeppet är de också representerade med en målning resp en gipsskulptur, Jesus på korset. Vid trappan ned till **kolumbariet** står en liten bronsskulptur av Wretling, föreställande S:t Görans gamla kapell har bevarats och åter tagits i bruk eftersom den är betydligt lättare än den langendalska funten och därmed enkel att flytta. Den är av trä med marmoreringsmålning och målad dekor i form av **Lutherrosor**. En ljusbärare står i södra sidoskeppets västligaste del.

Även i **kolumbariet** (se nedan) finns det flera skulpturer och reliefer av David Wretling. En äldre träskulptur, som föreställer Jesusbarnet med föräldrar, har årtalet 1571 inristat. I andaktsrummet finns några inventarier från den gamla kyrkan; ljusstakar, ett **antependium** samt en flossamatta från 1930-talet. Här hänger även två målade bänkgavlar från 1600-talet.

Kolumbariet

Den äldsta delen av **kolumbariet**, som ligger under kyrkans västra del, rymmer en entréhall

Litet rum i den äldsta delen av kolumbariet..

och tretton små rum. Öster därom ligger den något nyare delen i två våningsplan med sina nio rum samt ett andaktsrum. Trapphuset har en liten kupol av glasbetong, som ger ett visst ljus åt de i övrigt fönsterlösa utrymmena. Entré-

Trappan ned till den yngre delen av kolumbariet.

hallens fondvägg upptas helt av en stuckrelief, Mot ljuset, utförd av skulptören Robert Nilsson. Alla golv i kolumbariet är av svart, grå och vit kalksten, lagd i olika mönster. Väggarna är klädda med grå marmor och taken, som är putsade i vitt, har takarmaturer i form av stora blomkalkar av glas. Samtliga dörröppningar flankeras av dekorativa smidesgrindar. Andaktsrummet avskiljs från korridoren till den nyare delen av en glasad vägg utförd av Einar Forseth. Totalt finns det 4 550 nischer med plats för omkring 10 000 askurnor i kolumbariet.

KULTURHISTORISK KARAKTERISTIK

Genom omgivningens stora och mycket höga byggnader har S:t Görans kyrka allt eftersom kommit att förlora den för en kyrka naturliga och mycket påtagliga roll i stadsbilden som den ursprungligen hade. Exteriört har kyrkan med sitt höga långhus formen av en modern basilika. Den bevarade tornbyggnaden från 1910 gör dock att kyrkobyggnaden som helhet exteriört upplevs som ganska traditionell. De i kyrkosammanhang gängse materialen, tegel och koppar, bidrar till att ge kyrkan ett ganska tidlöst uttryck.

Interiören, som med sin konstruktion med höga smäckra pelare och takbalkar i betong pekar fram mot en modernistisk arkitektur, bevarar samtidigt många drag från ett traditionellt kyrkobyggande. Med sitt höga och långa mittskepp har den basilikans klassiska form. Koret med sin heltäckande al secco-målning av Einar Forseth är i fokus i rummet. Ett rikligt ljusinsläpp genom de höga fönstren mot söder gör kyrkorummet mycket ljust tillsammans med den i övrigt ljusa färgställningen. Den fasta inredningen, konstnärliga utsmyckningen och

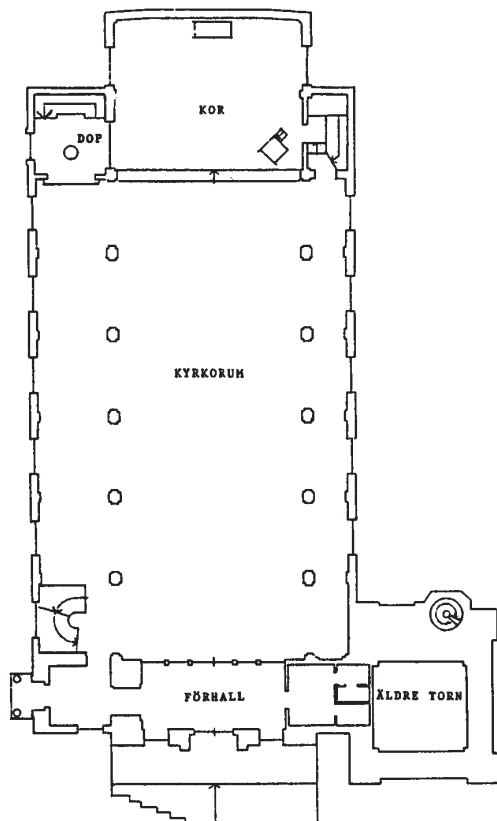

inventarierna från byggnadstiden 1958 präglas av en sober enkelhet men samtidigt hög klass och är i huvudsak mycket välbevarad. Tillsammans med rummets arkitektur bildar dessa en harmonisk helhet vad beträffar form, färg, material och ytbehandling. Rymden och ljuset i kyrkorummet står i stark kontrast till de i souterräng belägna, ganska mörka utrymmena som utgör kyrkans **kolumbarium**. Även här bildar ett medvetet val av material, färg och former en helhet som skapar en känsla av ro och stillhet.

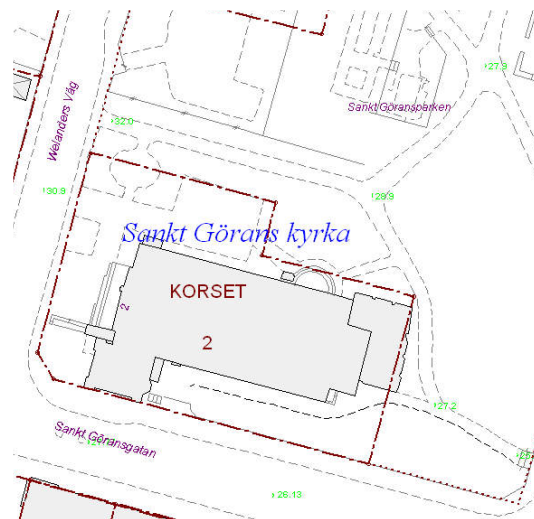
Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön:

- exteriörens **basilikaform** och tidlösa material som tegel och koppar
- kyrkorummets höga och smäckra betongkonstruktioner, vilka skapar en väldig rymd
- ljusintaget genom de höga fönstren som tillsammans med färghållningen gör kyrkan mycket ljus
- den konstnärliga utsmyckningen, fasta inredningen och ursprungliga inventarierna av hög klass
- de enstaka inventarier som finns kvar från det gamla S:t Görans kapell
- **kolumbariets** kontrastrika ljussättning och medvetna materialbehandling
- kyrkotomten som utan några särskilda avgränsningar övergår i den omgivande parken.

ORIENTERINGSPLANER

Ur Illerstad, L, Nya Svenska kyrkor, del I Svealand, RAÄ 1990:2, Stockholm 1990.

Utsnitt ur Stockholms stadsbyggnadskontors baskarta 2007.

KRONOLOGI

År	Händelse	Källa
1907–10	S:t Görans kapell uppförs enligt Gustaf Améens ritningar.	Olsson 1915
1925	Kungsholms församling delas i två, varvid S:t Görans församling tillkommer.	S:t Görans kyrka 1997 m fl.
1955	S:t Görans gamla kapell rivs (förutom torndelen).	ATA
1956–58	S:t Görans nya kyrka uppförs, arkitekt Adrian Langendal.	dito
1958–59	Kolumbariet uppförs, samme arkitekt.	dito
1966–67	Kolumbariet utvidgas, också med Langendal som arkitekt.	dito
1966	Skulpturen, Flicka med lilja, placeras ovanför huvudentrén. Skulptör David Wretling.	dito
1985	Renovering som innebär ommålning av kyrkorummet och fönstersnickerier, nya toaletter och kompletteringar i vapenhuset m m.	dito
1987	Ombyggnad av huvudorgeln, A Mårtenssons Orgelfabrik, Lund (med Langendals orgelfasad bibehållen). Samma år installeras en rullstolshiss i trappan ned till kolumbariet från kyrkorummet.	ATA och Infoblad om kyrkan
1991	De två bänkraderna närmast koret tas bort. Redan tidigare (okänt när) tas den ursprungligen främsta bänkraden bort.	ATA och uppgift från församlingen
2003	Förvaringsutrymme anordnas i norra sidoskeppet, arkitekt Harald Schmalensee.	SSM
2005	Ny kororgel byggs mellan dopkapellet och koret , orgelbyggare Mats Arvidsson.	dito

KÄLLFÖRTECKNING

ATA Antikvarisk-topografiska arkivet

SSM Stockholms stadsmuseums arkiv

Conradson, B, *Från det yttersta Kungsholmen*,
Stockholm 2000

Kv. Monumentet, Götgatan-Gotlandsgatan,
Stockholm, Byggmästaren 1942, nr 8

Nilsson, C, *Kyrkguiden, Uägledning till kyrkor-
na i Stockholms stift*, Stockholm 2001

Olsson, M, *Ulrika Eleonora eller Kungsholms
kyrka med S:t Görans kapell*, Sveriges kyrkor
Stockholm III, Stockholm 1915

S:t Görans församlingsblad, *påskan 1958*,
Stockholm 1958

S:t Görans kolumbarium, *Infoblad utan ort och
år*

S:t Görans kyrka, *Infoblad utan ort och år*.

S:t Görans kyrka, *Uägledning, 1997*.

Söderström, G m fl, *Stockholm utanför tullarna*.
97 stadsdelar i ytterstaden, Stockholm 2003.